
СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“
ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА „БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ НАУЧНА ИНФОРМАЦИЯ
И КУЛТУРНА ПОЛИТИКА“

С Т А Н О В И Щ Е

от проф. д. изк. Симеон Недков Недков, преподавател по музеология,
за дисертационния труд на Милена Гришева Катошева
на тема: РОЛЯТА НА ДАРИТЕЛСТВОТО ЗА РАЗВИТИЕ
НА МУЗЕЙНИТЕ КОЛЕКЦИИ В БЪЛГАРИЯ

Дарителството е основополагащ фактор за възникване и развитие на музейното дело в България. Първият български музей възниква в Свищов през януари 1856 г. изцяло в резултат на дарения от местните жители. В годините на Българското възраждане това е единствения източник за създаване на първите музейни колекции. След Освобождението, независимо от създадената от държавата нормативна база за опазване на културното наследство и създаване на музеи в страната, дарителството остава основен източник за формиране на музейните фондове.

Актуалност и значимост на разработвания научен проблем.

Според докторантката актуалността на темата се определя от факта, че дарителството като социокултурно явление съпътства българското общество през всички периоди от неговото историческо развитие. Задълбоченото изследване на дарителството като явление и процес, свързан пряко с музейната дейност, разкрива модели и практики, чрез които се попълват и поддържат музейните фондове, осъществявайки мисията на музея: да събира, съхранява, проучва и популяризира

движимите и недвижими културни ценности, както и да разкрива за публика, закодираните в тях информация и знание.

Проучването на съвременните размери и форми на дарителска дейност в българските музеи, изясняването на мотивацията и обществените нагласи към дарителството е важно както за музеите, така и за самите дарители – фондации, компании или физически лица.

Обект на изследване на дисертационния труд са българските музеи, създаването и развитието на техните колекции.

Предмет на изследването е ролята на дарителството за формиране и развитие на музейните колекции, за обогатяване на музейните фондове и за съхраняване на културното, историческо и природно наследство.

Цел на изследването: да разкрие ролята на дарителството за развитие на музейните колекции в България и съвременното състояние на дарителството в българските музеи.

Задачи на изследването:

- Да бъдат проследени начините на формиране на музейните колекции в България, които са част от фонда на национални, регионални и общински музеи в страната;
- Да бъде направен опит за количествен анализ на съотношението откупки/дарения в музеите;
- Да се направи характеристика и анализ на съвременната дарителска практика в България и работата с дарители като част от музейната дейност;

Методология и методика на изследването.

За изпълнение на поставените задачи и постигане на крайната цел на дисертационния труд са приложени от докторантката следните конкретни методи на работа:

- Проучване на документални източници;
- Метод на историческата периодизация;
- Методът на системния анализ е използван при наблюдение на системата „дарителство/дарители – музей“ с цел да бъдат определени специфичните им особености и взаимните им връзки;

- Метод на научното наблюдение и работа на терен – провеждане на анкети и интервюта;
- Изучаване и представяне на добри практики и положителен опит по темата на дисертацията;
- Анализиране на изложената информация;
- Проектиране на теоретични възможности за създаване на стратегия за работа с дарители с практико-приложен характер.

За целите на дисертационното изследване са проведени две анкети. Първата анкета – с музеите и галериите в страната е проведена в периода 2016 – 2018 г. В нея вземат участие 66 музея. Въпросникът е създаден чрез Google формуляр и се попълваше електронно, съдържа 20 въпроса.

Втората анкета е проведена в периода февруари – март 2018 г. с дарители в българските музеи и галерии. В нея вземат участие 58 респондента от всякакви възрасти и пол, които имат различни професии и интереси.

Хипотеза на изследването: Дарителството е в основата на създаване на първите български музеи и играе значителна роля при формиране и развитие на музейните колекции. Дарителската традиция е елемент от ценностната система на обществото и като такъв не се изгубва във времето, само променя формите си на изява, в съответствие с икономическите и културни норми на историческото време и потребностите на обществото. Дарителската традиция продължава да съществува и в съвременното ни общество.

Обхват на изследването.

Хронологичен обхват. Времевите граници на изследването обхващат дарителската традиция в България, преминавайки последователно през всички исторически периоди. За улеснение е направен опит за периодизация, обусловен от промяна във формите или условията на проявление на дарителство в българското общество. Акцент в изследването е съвременното състояние на дарителството в българските музеи.

Териториален обхват. В България в момента официално функционират 195 музея, 601 обществени колекции и 12 частни музея, от които 4 са регистрирани в Министерство на културата. Дисертационният труд като обем и възможности за изследване не би могъл да обхване всички действащи музеи в страната, затова са направени някои ограничения.

Докторантката изтъква ролята на дарителството за възникване и развитие на различни по тип музейни колекции, които са част от национални, регионални, общински музеи, както и на някои обществени колекции. Посочени са примери, предимно от музеите, включени в изследването по докторантски проект № 68/03.04.2015 г. на Софийски университет „Св. Климент Охридски“ – *„Проучване на традициите и съвременното състояние на дарителството в българските музеи“*, проведен в периода август – ноември 2015 г. Посетените музеи са: Национален музей „Васил Левски“ – Карлово, Комплекс „Старинно Карлово“, Къща музей „Иван Вазов“ – Сопот, Къща музей „Чудомир“ и Дом „Петко Стайнов“ – Казанлък, Къща музей „Емилиян Станев“ – Велико Търново, Дирекция на музеите „Копривщица“, Регионален етнографски музей – Пловдив, Регионален археологически музей – Пловдив; регионалните исторически музеи в Плевен, Пловдив, Търговище, Разград, Кюстендил, Благоевград, Велико Търново, Исторически музей „Искра“ – Казанлък и общинските исторически музеи в Ботевград, Карлово и Попово.

В хода на проучването, извън докторантския проект, са посетени също: Национален музей „Земята и хората“, Национален исторически музей, Национален политехнически музей, Национален литературен музей, Национален кооперативен музей, Музей на БНР, Интерактивен музей на индустрията – Габрово, Регионален исторически музей – Смолян, Регионален исторически музей – Бургас, Дом на хумора и сатирата – Габрово, Етнографски музей на открито „Етър“ – Габрово, СМРЗИ – Трявна, Исторически музей – Свищов, Музей на Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов, музейна колекция към читалище „Просвета – 1908“ – село Баня, общ. Разлог.

В дисертационния труд са включени и примери от музеи, които не са посетени на място, но за които са издирени и проучени документални източници, свързани с темата на дисертацията. За целите на изследването са разгледани наличните уеб сайтове на музеите в страната, както и над 50 уеб сайта на европейски и световни музеи.

Структура на съдържанието.

Дисертационният труд е с общ обем от 192 страници и е структуриран в увод (6 стр.), три глави (137 стр.), заключение (5 стр.), списък на използваната литература (21 стр.) и приложения (15 стр.). Дисертацията съдържа 2 фигури, 5 таблици, 9 графики и 4 приложения. Библиографията включва 241 заглавия, от които 184 на български език.

В **Увода** се следва традиционния модел на представяне същността, съдържанието и насоките на научната разработка. Обоснована е актуалността и значимостта на избраната тема и мотивите за нейното изследване. Дефинирани са основната цел, задачите, обектът и предметът на изследването и методологията.

Първа глава представя връзката между колекционерството, колекцията и музея. Дефинирани са основните понятия като – колекция и музей. Представени са видовете музейни колекции, основните източници при формирането и обогатяването им, както и редът за приемане и регистрация на дарения. Изтъкната е ролята на дарителството при експониране и популяризиране на музейните колекции, тяхната консервация и реставрация. Обърнато е специално внимание на воденето на отчетност за приеманите дарение – картотеки и регистри на даренията и дарителите, книга за даренията.

Във **Втора глава** е направена ретроспекция на дарителските прояви през Възраждането, в периода от Освобождението до 1944 г. и дарителската дейност по време на социализма. Представена и анализирана е правно-нормативна регламентация на дарителството в България и държавни политики за дарителството в сферата на културата.

В **Трета глава** е изяснена същността и са представени различните форми на дарителство в съвременното българско общество. Направен е опит да се очертае профилът на днешния български дарител. Представени са най-активните фондове и фондации в България, работещи в сферата на дарителството и техния принос за развитие на дарителската култура. Обърнато е специално внимание на отношенията музей – дарител, провеждане на Ден на дарителя, връчването на дарителски грамоти и предлагането на преференциални условия за посещение в музея. Изтъкната е ролята на дарителството за съхраняване и експониране на даренията. В постоянни и временни изложби и организирането на изложби изцяло с дарени експонати.

Проследени са дарителските кампании в музеите – за обогатяване на музейните колекции, за набиране на финансови средства за различни дейности на музея. Специално внимание е обърнато на набирането на средства чрез дарителски кутии. Засегнати са темите за дарителството – музеи – медии, уебсайтовете на музеите и дарителството; предложена е идея за уебсайт „Дарителството в българските музеи“.

В **заклучението** на дисертацията се обобщава, на базата на резултатите от дисертационното изследване и направените изводи, че дарителството играе значителна роля в процеса на изграждане на музейната мрежа в страната и е основен източник за попълване на музейните колекции от тяхното създаване до днес. Дарителството допринася за опазване и съхраняване на културното и историческо наследство и е основен фактор за устойчиво развитие както на музеите като институти на паметта, така и за съвременното общество.

Приложимост на изследването.

Резултатите и изводите от изследването на съвременното състояние на дарителството в българските музеи могат да бъдат взети предвид от законодателя, с оглед на факта, че в България няма приет Закон за дарителството. Изясняването на ролята на дарителството за развитие на музейните колекции в България ще допринесе за стимулиране на дарителството и за развитие на дарителската култура в съвременното ни общество.

Оценка на научните резултати и приносите на дисертационния труд.

Приемам формулираните от докторантката четири научни и четири практико-приложни приноси.

Литературна осведоменост и компетентност на докторантката.

Дисертацията и публикациите по нея са написани в специфичен авторски стил. Използваните информационни източници са цитирани коректно. Внимателният анализ на съвкупната научна продукция на докторантката позволява да се направи изводът, че посочените в автореферата научни и приложни приноси са изцяло нейно лично дело.

Оценка на публикациите по дисертацията.

Разработваните в дисертационния труд проблеми са публикувани в осем научни статии. Те позволяват да се изгради цялостна представа за получените резултати и осигуряват необходимата публичност на приносите и авторските претенции.

Оценка на автореферата.

Авторефератът към дисертационния труд вярно и точно отразява неговото съдържание, резултатите от изследването и приносните моменти. Той осигурява

необходимата публичност на полученото ново знание и дава възможност на научната общност да даде критична оценка на научните и приложните приноси.

Критични бележки.

В процеса на рецензирането на представения дисертационен труд бяха забелязани някои неточности и повторения. Независимо от всичко това, тези пропуски не променят актуалността и значимостта на получените резултати и не омаловажават научните и приложните приноси на докторантката.

Заключение.

Цялостната оценка на дисертационния труд позволява да се стигне до заключението, че той има качествата на дисертация за присъждане на образователната и научна степен „Доктор” и отговаря на изискванията на ЗАРСРБ и ППЗРАСРБ. Милена Гришева Катошева е постигнала високо експертно равнище в разглежданата тематика.

Качествата на представения дисертационен труд, а също така получените в него научни и приложни приноси ми дават основание да дам **ПОЛОЖИТЕЛНА ОЦЕНКА** и да **ГЛАСУВАМ ПОЛОЖИТЕЛНО** за придобиване на образователната и научна степен „Доктор“ на Милена Гришева Катошева в професионално направление 3.5. „Обществени комуникации и информационни науки”.

29.08.2018 г.

Изготвил становището:

София

/проф. д. изк. Симеон Недков/